

Nur talebeleri üretici değil de nakli bir bilgi sistemini kabul etmiş olmuyor mu? Halbuki biz Müslümanların üretici olması gerekir. Üstad Hazretleri bir şey söylemişse, olduğu gibi kabul etmek mi gerekiyor? Bu bağnazlığa kaçmıyor mu?

"S - Tenkidi nasıl görüyorsun? Hususan umur-u diniyede..."

"C - Tenkidin sâiki, ya nefretin teşeffisidir, veya şefkatin tatminidir. (Dostun veya düşmanın ayıbını görmek gibi.)"

"Sıhhat ve fesada muhtemel bir şeyde kabule temayül ve tercih şefkatten; redde temayül ve tercih—vesvese olmazsa—nefretten geldiğine ayardır. **يَدْبُرُ طُغْيَانَ السِّنِّ نَكْوًا - قَيْلًا كَيْبِيَعًا لِكُنْءِ أَصْرَارِ الرُّنِّيَعُو**
الْمَسَاوِيَا
Sâik-i tenkit, aşk-ı hak ve arzu-yu tenzih-i hakikat olmalı. Selef-i Salihînin tenkitleri gibi..." (1)

Üstad Hazretleri burada tenkit ve eleştirinin nasıl olması gerektiğine işaret ediyor.

Tenkidin saiki yani tetikleyici unsuru ya nefretin intikam alma arzusudur. Yani tenkidi, sevmediği ve düşman olduğu kişiyi yıkmak ve devirmek için yapıyor. Düşmanın ayıbı ya intikam için ya da düşmanı alt etmek için araştırılır.

Ya da şefkatinden ve acımasından, dostunu bir yanlıştan ve yıkımdan kurtarmak için ikaz mahiyetinde bir eleştiridir. Dostun ayıbı ise, kapayıp onu o halden kurtarmak için tenkit edilir.

Sıhhat ve fesat ortasında olan bir şeyi sıhhate götürmek ya da sıhhate götürecektir bir tenkit sistemini kabul etmek şefkat ve iyi niyetten gelir. Aynı derecede fesada yakın olan bir şeyi bozuk ve yanlış bir tenkit sistemi ile fesada yorumlamak ya da onu fesada kalb etmek, bozuk ve nefretle beslenen bir ruh halinin ürünüdür.

Mesela, bir insanda bir hal olsa; ancak bu hal doğru da olabilir yanlışta olabilir bir mahiyette olsa, iyi niyetli ve şefkatli birisi bu hali iyiye yorsa o hal iyiye dönüşür. Kötülüğü ve nefreti hayat felsefesi yapmış bozuk zihniyetli bir adam, iyiliğe dönüşmesi muhtemel olan o hali kötü niyeti ve tenkidi ile bozuk bir hale dönüştürür.

Tenkitin asıl gayesi ve sevk edici unsuru hakka olan aşk ya da hakikatin batıl ve hurafelerden arınmasını ve temizlenmesi arzu etmek olması gerekir. İslam alim ve evliyalarının tenkidi gibi.

Mesela, hadis âlimlerinin hadisin metin ve senedini tenkit etmesi bu ölçüye güzel bir örnektir. Tenkidin tetikleyici unsuru ve gayesi sırf üstün gelmek ya da karşı tarafı yerin dibine batırmak amaçlı olması, İslam'ın kabul ettiği bir tenkit tarzı değildir.

Yukarıdaki ölçüleri esas almak kaydı ile Risale-i Nurları tahkik ve talim etmek niyeti ile sorgulamak, hatta tenkit etmekte bir yanlışlık ve hata olmaz. Aksine Risale-i Nurları çabuk anlamada ve o sahada derinleşmede ivme kazandırır.

İslam dininin ana kaynakları ve temel ölçüleri Kur'an ve sünnettir. Kur'an ve sünnetin de en istikametli ve doğru yorumu ve ümmetin ekseriyetini temsil eden mezhep Ehl-i sünnet velcemaattir. Onun için İslam alimleri İslam'ın mihenk ve mizanı olarak **Kur'an, sünnet, icma ve kıyası** tespit ve tayin etmişlerdir. Bu temel prensipler İslam'ın mihengidir. Bütün düşünce ve fikirler bu mihenge vurulur. Şayet uygunsu kabul edilir, değilse reddedilir. Bu bütün insanlar için geçerlidir.

Üstad Hazretleri, "*Benim fikirlerim şayet Kur'an, sünnet ve icmaya uygunsu alıp akıl cebinize koyun, yok uygun değilse geri bana iade edin.*" diye bize usul ve metot dersi veriyor. Körü körüne taassup ile bir fikre ya da şahsa bağlanmak İslam açısından hoş görülmemiştir.

Büyüklerin sözlerini mihenge vurmak genel hatları ile İslam'ın temel kaynaklarının çizmiş olduğu çerçeveye uygun olup olmadığına bakmak ile olabilir. Zaten ehil olanlar genel çerçeveyi bilirler, biz cahil de olsak umumi caddeyi takip etmek ile süzgeç görevini yapabiliriz. Yani aydın ve alim insanların oluşturduğu genel kamuoyuna dahil olmak ile yabani ve bidat olan düşüncelerden kendimizi koruyabiliriz. Şahısların fikirlerini bu şekilde denetleyebiliriz. Peygamber Efendimiz (asv) bu manaya,

“Ümmetim batıl bir şeyde birleşmez.” (İbni Mace)

hadisi ile işaret ediyor.

Ehl-i sünnet geleneği ve fikri tam olarak ümmetin dem ve damarlarına yerleştiği için, yabani ve bidat fikirler kolaylıkla fark edilebilir bir hale gelmiştir. Bu mülahaza ile Üstad Hazretleri faraza Ehl-i sünnete uygun olmayan bir görüş söylemiş olsa, biz Üstad Hazretleri söyledi diye kabul edemeyiz, edersek biz de dalalete düşmüş oluruz. Onun için Üstad Hazretleri bizi ehli tahkik olamaya davet ediyor ve taassup ve taklidi zecr ediyor.

Dünya işlerinde nasıl en iyisini ve en güzelini bulmak için kılı kırk yarıp araştırırız. Saadeti ebediyemiz için de aynı gayret ve inceliği göstermek her insanın vazifesidir. Onun için tahkik ehli olmak güzeldir.

Son olarak, tahkik ederken, edebe ve usule dikkat etmemiz gerekir. Cüretkar ve tahaddi (meydan okuma) tarzında tahkik ve tenkit, faydadan çok zarar verir.

(1) bk. [Tuluat, Müstehak Bir Ceza](#)